

SYS

YMPÄRISTÖSÄÄNTELYYN KEVENTÄMINEN – YKSINKERTAISTAMISTA VAI ALASAJOA?

**Vihreän siirtymän hankkeiden sääntely ja kansalaisten
osallistumisoikeudet (YJ 4/2026)**

Minna Pappila, Syke

Artikkelin muut kirjoittajat: Emmi Vähä,
Heidi Lehtiniemi, Kari Oinonen, Mia Landauer

REBOUND
Just Green Transition

VIHREÄ SIIRTYMÄ JA OSALLISTUMISOIKEUDET

- Vihreän siirtymän keskeinen tavoite: hiilineutraali EU vuoteen 2050 mennessä
- EU:n raaka-aineomavaraisuus
- Tehokas ilmastopolitiikka ja raaka-aineomavaraisuus vs. kansalaisten osallistumisoikeudet
- **Miten uusi sääntely vaikuttaa osallistumisoikeuksiin?**

OSALLISTUMISOIKEUDET OSANA PERUSOIKEUKSIA JA KANSAINVÄLISTÄ OIKEUTTA

- Perustuslaki 20.2 §: oikeus vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon
- Århusin yleissopimus (1998)
- EU:n ympäristöoikeuden "deliberatiivinen käänne" 1990-luvulta lähtien → paradigman muutos alkanut? (ks. Devis 2025)
- Osallistumisoikeudet myös yksi oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksista

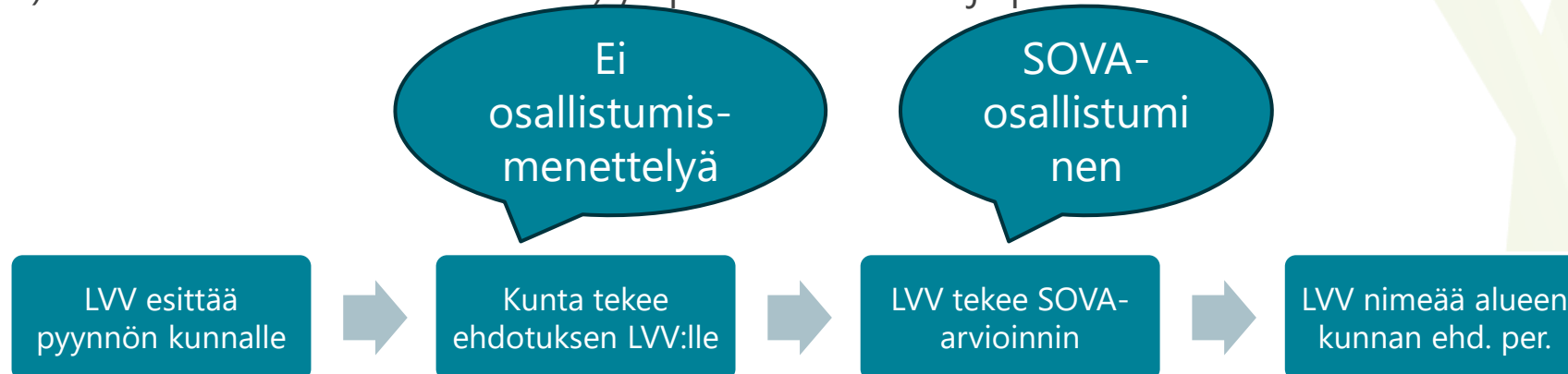
EU- JA KANSALLINEN VIHREÄN SIIRTYMÄN SÄÄNTELY

- **Keskeiset tarkastellut EU-säännökset**
  - RED III (uusiutuva energia)
  - Kriittisten raaka-aineiden asetus (CRMA)
  - Nettonollateollisuuden asetus
- **Kansallinen sääntely**
  - yhden luukun menettely
  - puhtaan siirtymän sijoittamislupa
- Kaikissa mukana prosessien nopeuttaminen

UUSIUTUVAN ENERGIAN DIREKTIIVI (RED III) JA NOPEAN KEHITTÄMISEN ALUEET

- Uusiutuvan energian lupamenettelylaki (1145/2020)
- Lupamenettelyjen määräajat lyhenivät merkittävästi (6–12 kk)
- Nimetään **nopean kehittämisen alueet**
  - Alue, jolla uusiutuvan energian käyttöönotolla ei odoteta olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia
  - Etusijalle rakennetut pinnat & muuttuneet alueet – miten toteutuu?
- YVA korvataan SOVA-menettelyllä
  - SOVA voi jäädä muodollisemmaksi kuin YVA?
  - 1) alkuvaiheen kuuleminen sekä 2) ympäristöselostusta ja päätösluonnosta koskeva kuuleminen

NOPEAN KEHITTÄMISEN ALUEET JA OSALLISTUMINEN

- Alueiden ehdottamisvaiheeseen ei säädetty avoimista osallistamismenettelyistä.
  - Maanomistajia ja naapureita on päätöksenteossa kuultava hallintolain yleisen asianosaisten kuulemissäännöksen nojalla.
- Suppea valitusoikeus (vain asianosaiset) vrt. kaavoitus
- Kuntien vastuulla oleva varhainen osallistaminen korostuu
- Kiireinen aikataulu (helmikuu-huhtikuu 2026) alueiden nimeämiseksi heikentää osallistumismahdollisuuksia.

RED III 15 d artikla

Yleisön osallistuminen

1. Jäsenvaltioiden on SOVA-direktiivin mukaisesti varmistettava yleisön osallistuminen niiden suunnitelmien osalta, joissa nimetään uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueita (...).
2. Jäsenvaltioiden on edistettävä uusiutuvan energian hankkeiden yleistä hyväksyntää paikallisyhteisöjen kyseisiin hankkeisiin suoraan ja epäsuorasti osallistumisen kautta.

Komissio: on ratkaisevan tärkeää varmistaa merkityksellinen julkinen kuulemisprosessi valmisteltaessa suunnitelmia nopean kehittämisen alueiden nimeämiseksi

KRIITTISTEN RAAKA-AINEIDEN ASETUS

- Osallistuminen kaivos- ja malminetsintähankkeissa kansainvälisten lainsäädännön mukaisesti
  - Strategiset hankkeet: lupaprosessien aikarajoja tiukennettu
  - **Strategisten hankkeiden** valintaprosessi suljettu
    - Hakemuksessa tulee kuvata yhtiön suunnitellut toimet merkityksellisen ja aktiivisen osallistumisen varmistamiseksi
    - Hakemus toimitetaan komissiolle, eikä sitä julkaista → vaikea arvioida nämä suunnitelmat pitävät sisällään
    - Alkuperäiskansojen oikeudet jäävät maininnan varaan – kansallinen syy riittävää (esim. malminetsintä)
    - Aina yleisen edun mukaisia hankkeita
- voidaan myöntää poikkeus luonto- ja vesipuitteidirektiivin vaatimuksista

KRA 7 artikla: "Koska kaivoshankkeiden tehokkaan toteuttamisen vuoksi on tärkeää, että hankkeella on takanaan yleinen hyväksyntä, hankkeen toteuttajan olisi myös esitettävä suunnitelma, joka sisältää toimenpiteitä tällaisen hyväksynnän saamiseksi"

KRA 7 artikla: "suunnitelma, joka sisältää alkuperäiskansojen merkityksellistä kuulemista alkuperäiskansoihin kohdistuvien haittavaikutusten ehkäisemisestä ja minimoinnista ja oikeudenmukaisesta korvauksesta."

KRIITTISTEN RAAKA-AINEIDEN ASETUKSEN MUKAISET STRATEGISET HANKKEET EU:SSA

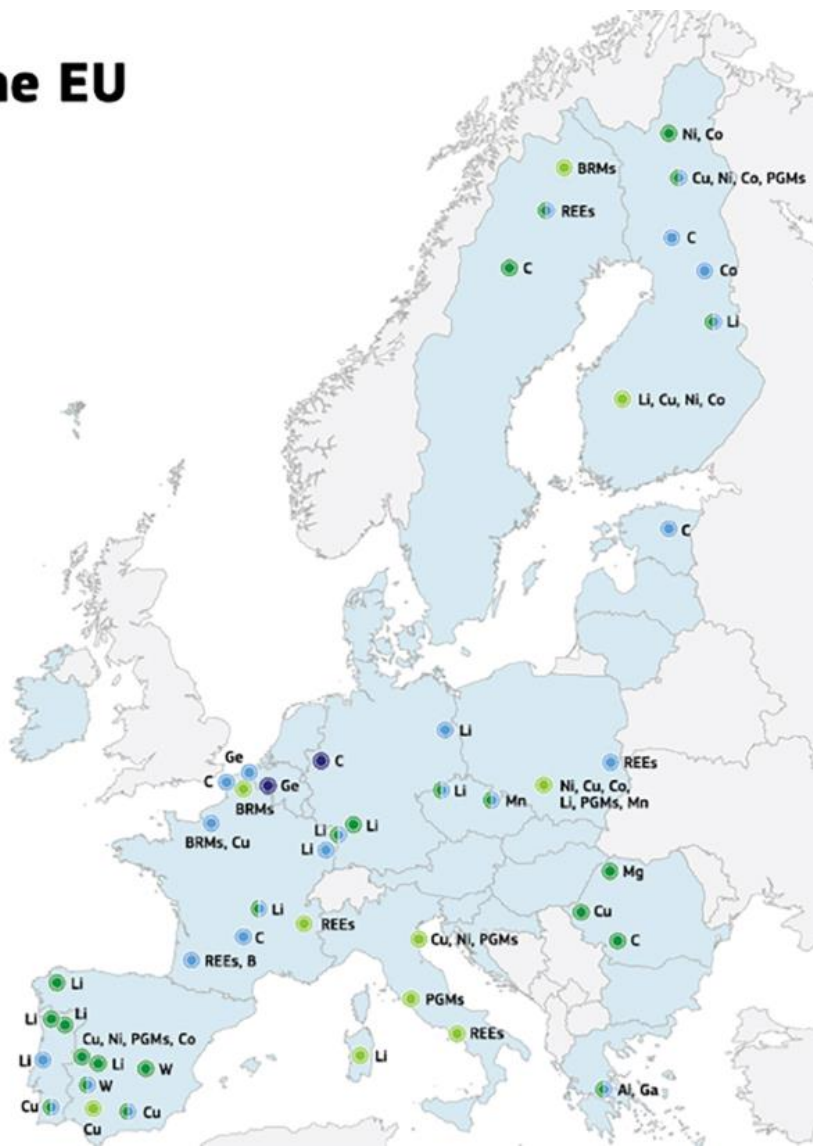
Strategic Projects for the EU

MAP LEGEND

Al	Aluminium
B	Boron
BRMs	Battery Raw Materials ¹
Co	Cobalt
Cu	Copper
Ga	Gallium
Ge	Germanium
C	Graphite
Li	Lithium
Mg	Magnesium
Mn	Manganese
Ni	Nickel
PGMs	Platinum Group Metals
REEs	Rare Earth Elements
W	Tungsten

¹ Battery Raw Materials refer to lithium, cobalt, nickel, manganese and graphite

Strategisen hankkeen aseman saivat seuraavat Suomessa sijaitsevat hankkeet:

- Sakatti, Sodankylä. Anglo American, kaivos- ja jalostushanke
- Kolmisoppi, Sotkamo. Terrafame, kaivoshankkeen laajennus
- Keliber, Kokkola, kaivos- ja jalostushanke
- Hycamite, Kokkola, jalostushanke
- Jervois, Kokkola, jalostushanke
- Fortum, Harjavalta, kierrätysuhanke

REBOUND
Just Green Transition

KRIITTISTEN RAAKA-AINEIDEN ASETUS & KANSALLINEN MALMINETSINTÄOHJELMA

Malminetsintäohjelma

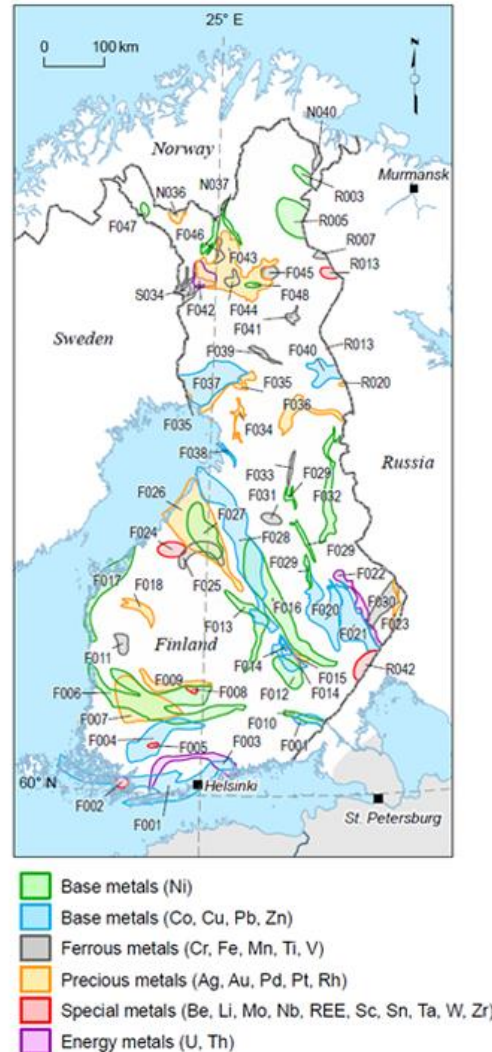
- GTK valmisteli, TEM hyväksyi toukokuussa 2025 - ei lausuntokierroksia
- Ohjelma ei ollut vielä syyskuussa 2025 julkisesti saatavilla, joskin sen sai pyydettäessä TEM:stä (nyt [löytyy](#) netistä)
- Koska kansallinen malminetsintäohjelma määrittää alueellisia painopisteitä, jotka saattavat ohjata myöhempiä malminetsintä- ja tutkimustoimia, ja KRA-asetuksen tavoitteena on löytää uusia potentiaalisia malmioita, se saattaa olla SOVA-kriteerien mukainen ohjelma, jolle olisi tullut tehdä vähintään SOVA-tarveharkinta.

“Vuoden 2022 kaivosalan toimialaraportin mukaan Suomessa louhittiin vuonna 2022 33,2 miljoonaa tonnia metallimalmeja, mikä on kaikkien aikojen suurin määrä.

Suomi on EU:n sisällä merkittävä kaivosmaa ja viiden metallin (kromin, koboltin, platinan, palladiumin ja nikkelin) ainoa tai ylivoimaisesti suurin tuottaja.”

Lähde: Kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA) mukainen kansallinen etsintäohjelma

CRITICAL RAW MATERIALS FOR THE EUROPEAN UNION

Primary commodity

- Antimony (Sb)
- Beryllium (Be)
- Phosphate (PO₄)
- Graphite (C)
- Cobalt (Co)
- Copper (Cu)
- Lithium (Li)
- Feldspar
- Nickel (Ni)
- Niobium (Nb)
- Platinum, palladium (Pt, Pd)
- Rare Earth Element, REE
- Scandium (Sc)
- Titanium (Ti)
- Vanadium (V)
- Tungsten (W)

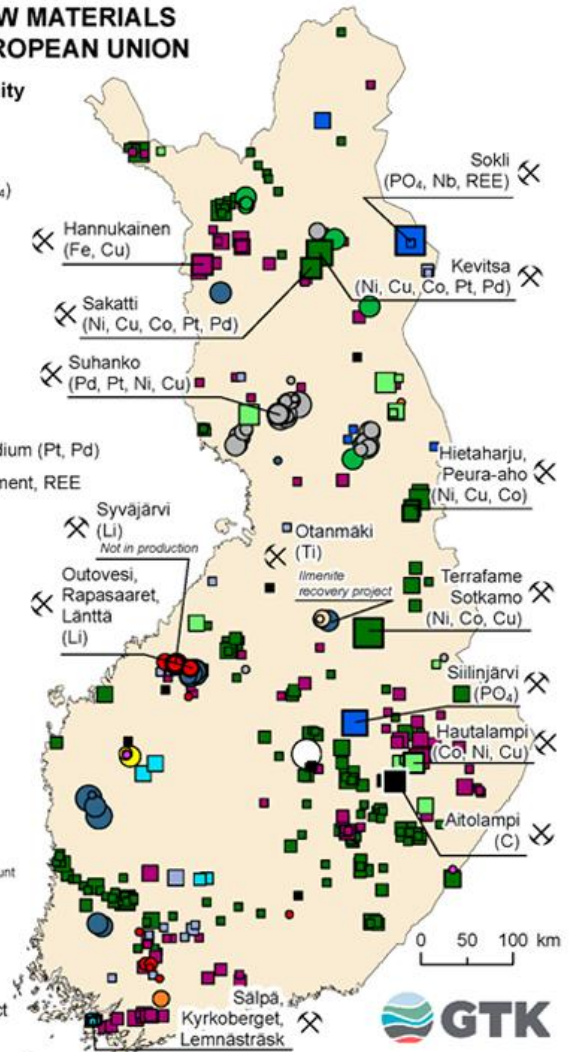
Size*

- Very large
- Large
- Medium
- Small
- Very small
- Unknown

*Remaining + extracted amount of the commodity

- Mine
- Mine project
- Advanced exploration project

6.3.2024

PÄÄOSIN KOTIMAISTA SÄÄNTELYÄ: YHDEN LUUKUN MENETTELY

- Laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa (823/2025)
- **YVA- ja lupakuulemisten yhdistäminen** → Vaihtoehtotarkastelun kaventuminen?
  - Vaihtoehtoihin voi ottaa kantaa YVA-ohjelmasta kuulemisen yhteydessä
- Aiemmin kuulemisten yhdistäminen oli mahdollista vain, mikäli hankkeelle ei ollut sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa
- HE:ssä todetaan muutoksen heikentävän ympäristöperusoikeuden toteutumista yksittäisissä hankkeissa, mutta vaikutusta pidetään kokonaisuutena vähäisenä poikkeusten oletetun harvinaisuuden vuoksi.
- YmpVM: Kerralla käsiteltävä entistä suurempi aineisto lisää työmäärää ja hankaloittaa näin osallistumista kuulemisiin
- Kuulemisaika pidempi eli 45-60 päivää

PUHTAAN SIIRTYMÄN TEOLLISUUSHANKKEEN SJOITTAMISLUPA (RAKENTAMISLAIN 43A §)

Rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä puhtaan siirtymän teollisuushankkeen **alueidenkäytöllisten edellytysten tarkastelu tehdään sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai yleiskaavaa**, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja puhtaan siirtymän teollisuushankkeita ovat:

- 1) **energiatuotantolaitos**, joka tuottaa energiaa uusiutuvalla energialla *lukuun ottamatta tuuli- ja aurinkovoimalaitosta*;
- 2) uusiutuvaan energiaan tai sähköistämiseen perustuvia **fossiilisten polttoaineiden tai raaka-aineiden käyttöä korvaava teollisuuden hanke**;
- 3) **vedyn valmistus ja hyödyntäminen**, lukuun ottamatta vedyn valmistusta fossiilisista polttoaineista;
- 4) **hiilidioksidin talteenotto**, hyödyntäminen ja varastointi;
- 5) **akkutehdas ja akkumateriaalien valmistus**, talteenotto ja uudelleenkäyttö;
- 6) Euroopan **nettonollateknologiatuotteiden** valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehiksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1735 17 ja 18 artiklan mukaisille alueille sijoittuva jalostavan teollisuuden puhtaan siirtymän investointi;
- 7) uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan toisen kohdan 9 a alakohdassa ja 15 c artiklassa tarkoitettua uusiutuvan energian **nopean kehittämisen alueella** toteutettava kyseiselle alueelle asetettuja ehtoja noudattava hanke lukuun ottamatta tuuli- ja aurinkovoimalaitosta;
- 8) **palvelinkeskus**, jonka tuottamasta hukkalämmöstä pääosa hyödynnetään.

PUHTAAN SIIRTYMÄN TEOLLISUUSHANKKEEN SJOITTAMISLUPA

- **Sijoittamislupa ilman kaavaa** → Tarkoituksena on vauhdittaa puhtaan energian investointien sijoittumista Suomeen
- Osallisten ja valitusoikeutettujen piirin supistuminen
  - Kunnan on ilmoitettava lupahakemuksen vireille tulosta ja kuultava naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa.
- Kaavoituksen ja lupamenettelyn erilainen luonne => kuntademokratian heikkeneminen
- Kunnan on myönnettävä sijoittamislupa, kun luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät vs. kaavoitus on alueidenkäytön eri intressejä yhteensovittava kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen menettely

JOHTOPÄÄTÖS: OSALLISTUMISOIKEUKSIA NAKERRETTU VIHREÄN SIIRTYMÄN SÄÄNTELYSSÄ

- Nopeuttaminen ≠ osallistumisen heikkeneminen
- Useita pieniä-suurempia heikennyksiä – uusi trendi?
- Kaavoitus & strategiataso vs. yhteisvaikutukset vs. yksittäiset päätökset
- Lainsäätäjän vastuulla ehkäistä osallistumisoikeuksien asteittaista kaventumista
  - myös EU-sääntelyä täytäntöön pantaessa
- Tavoitteena varhainen, vuorovaikutteinen ja resursoitu osallistuminen
- Nyt päätös (lisä)osallistamisesta jää kunnille ja yrityksille

LÄHTEITÄ

- Pappila Minna, Emmi Vähä, Heidi Lehtiniemi, Kari Oinonen, Mia Landauer, Vihreän siirtymän hankkeiden sääntely ja kansalaisten osallistumisoikeudet. Ympäristöjuridiikka 4/2025, 26–56.
<http://hdl.handle.net/10138/626408>
- Tellervo Ala-Lahti – Topi Turunen, Ympäristölupamenettelyn sujuvoittamisen ulottuvuudet – strategiset hankkeet osana vihreää siirtymää. Ympäristöjuridiikka 1–2/2025, 7–35.
- Aleksis Heinilä, Suunnittelujärjestelmän sielunmessu? Alueidenkäytön lupaohjauksen kehitys. Laki mies 6/2024, s. 760–785.
- Gustav Sigeman, Governing property rights and extractivism in the Nordics under the European Union's Critical Raw Materials Act, *The Extractive Industries and Society*, Volume 25, 2026.
- Ehrmann, Charlotte & Vesa, Seita, Legal coherence in the European Green Deal: the relationship between the Critical Raw Materials Act and the EU biodiversity law. *Journal of Energy & Natural Resources Law*, 1–28, 2026.
- Alessio Devis, The Renewable Energy Directive III and the streamlining of environmental procedures: a paradigm shift in EU environmental policy?, *Journal of Environmental Law*, Volume 37, Issue 3, November 2025, 443–466.

KIITOS!

ARCTIC CENTRE
University of Lapland

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

strategicRESEARCH

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Luke

NATURAL RESOURCES
INSTITUTE FINLAND

REBOUND
Just Green Transition